

Johdatus perinnematkailuun

TIMOTHY, DALLEN J. & STEPHEN W. BOYD (2003). *Heritage tourism*. 327 s. Pearson Education, Harlow.

Perinteistä on tullut viime vuosikymmenten aikana merkittäviä matkailuresursseja ja perinnematkailusta yksi suosituimmista ja nopeimmin kasvavista matkailumuodoista. Tämä on näkynyt myös perinteen ja matkailun suhdetta tarkastelevan kirjallisuuden määrään lisääntymisenä. Varsinkin 1990-luvun puolenvälin jälkeen on ilmestynyt lukuisia teoksia, pääasiassa toimitettuja artikkelikokoelmia, joissa perinnematkailua on lähestytty eri tieteenalojen ja teemojen näkökulmasta (esim. Herbert 1995). Matkailua on tarkasteltu erityisesti perinteiden näkyvimpänä taloudellisena käyttömuotona, minkä lisäksi perinneresurssien suojelu ja hoito, perinnekohteiden huomiointi kaupunkisuunnittelussa sekä perinteiden tuotteistamiseen liittyvät kysymykset ovat olleet paljon esillä. Maantieteilijät ovat olleet kiinnostuneita myös perinteiden sosiaalisista, kulttuurisista ja poliittisista merkityksistä, perinteen ja identiteetin välisestä suhteesta sekä perinteiden hyödyntämisen problematiikasta eri aluetasoilla (Graham ym. 2000; Ashworth & Graham 2005).

Kahden maantieteilijän ja matkailututkijan, Dallen J. Timothyn ja Stephen W. Boydin, yhteistyönä kirjoittama *Heritage Tourism* on ensimmäinen yleisesitys perinnematkailun laajasta kentästä. Kuten kirjoittajat esipuheessa toteavat, teoksen tarkoituksena ei ole lähestyä perinnematkailua jonkin tietyn teeman tai tieteenalan näkökulmasta vaan luoda kokonaiskuva perinnematkailuilmiosista. Haasteellinen lähtökohta selittyy teoksen taustalla, sillä *Heritage Tourism* on kuudes Pearson Educationin *Themes in Tourism* -sarjassa julkaistuista matkailualan teoksista ja tarkoitettu oppikirjaksi ja johdannoksi perinnematkailun tematiikkaan. Oppikirjamaisuus näkyykin kauttaaltaan teoksen rakenteessa, sillä helppolukuisessa kirjassa on runsaasti kuvia, taulukoita ja esimerkkejä, minkä lisäksi jokaisen luvun lopussa on luvun sisältöön liittyviä kysymyksiä ja ehdotuksia lisälukemistoksi. Johdanto- ja yhteenvetokappaleita lukuun ottamatta jokaisen luvun lopusta löytyy myös yhteenvedo keskeisimmistä asioista.

Teos jakaantuu yhdeksään lukuun, joissa käsitellään perinnematkailun kysyntää ja tarjontaa, perinnekohteiden suojelua ja hoitoa sekä suunnitteluun liittyviä kysymyksiä. Kirjassa tarkastellaan myös perinteiden esittämistä ja tulkintaa, perinnematkailuun liittyvää autenttisuuskustelua sekä käydään yleispiirteisesti läpi perinteen poliittisia merkityksiä. Sisältö ei näin ollen tarjoa yllätyksiä vaan noudattaa pitkälti artikkelikokoelmien tematiikkaa. Luvut ovat itsenäisiä asiakokonaisuuksia, joten aihepiiriin aiemmin perehtynyt lukija voi halutessaan poimia niistä kiinnostavimmat. Suositeltavaa on kuitenkin lukea kirja kannesta kanteen kokonaiskuvan saamiseksi.

Timothy ja Boyd kokoavat kirjassa hyvin yhteen perinnematkailuun liittyvää, pääasiassa angloamerikkalaisia tutkimusta 1970-luvulta lähtien. Suurin osa lähteistä on varsin tuoreita, ja myös kirjoittajien omaa tuotantoa on hyödynnetty runsaasti. Perinnematkailun tutkijaa ilahduttaa erityisesti teoksen laaja lähdeluettelo. Kirjan esimerkeissä liikutaan muun muassa Isossa-Britannias-

sa, Etelä-Afrikassa ja Singaporessa. Esimerkit ovat siten varsin kansainvälisiä, vaikkakin painopiste on selvästi anglosaksisissa maissa. Tämä on varsin tyypillistä perinnematkailun tutkimukselle, sillä valtaosa alan tutkimuksesta kohdistuu perinneteollisuuden syntyisijoille Iso-Britanniaan, muualle Eurooppaan sekä Yhdysvaltoihin, minne myös suurin osa nykyisistä perinnematkailukohteista sijoittuu. Viittauksia pohjoismaisiin esimerkkeihin ja/tai tutkijoihin saa tekstistä hakemalla hakea. Suomeen liittyvät maininnat löytyvät autenttisuutta ja perinteen poliittisia merkityksiä käsittelevistä luvuista, joissa viitataan pariin otteeseen Petri Raivon sotamaisemia koskevaan tutkimukseen.

Johdannossa Timothy ja Boyd tuovat esille muutamia perinteen ja perinnematkailun määritelmiä sekä pohtivat perinnematkailun ja muiden matkailumuotojen suhdetta ja perinteen kontekstisidonnaisuutta. Perinteellä tarkoitetaan yleensä jotakin menneiltä sukupolvilta perittyä ja seuraaville sukupolville siirrettävää aineellisen tai henkisen kulttuurin elementtiä, asiaa tai tapaa, mutta matkailun yhteydessä perinteitä tarkastellaan lähinnä menneisyyden nykyisinä käyttömuotoina. Kirjassa lähestytään perinnematkailua laajan viitekehyyksen kautta, niin luonnon- kuin kulttuuriperinnön näkökulmasta. Aiemmat samaan teemaan liittyneet teokset ovat keskittyneet lähinnä eurooppalaisiin kaupunkiympäristöihin ja rakennettuun perinteeseen, joten luonnonperinnön liittäminen osaksi perinnematkailua tuo tervetullutta vaihtelua käsittelytapaan ja laajentaa teoksen näkökulmaa. Luonnonperinnön tarkastelu jää silti tässäkin kulttuuriperintöä huomattavasti vähemmälle ja tulee esille lähinnä muutamissa kansallispuistoja ja luonnonsuojelualueita koskevissa esimerkeissä.

Kirjan sisältö noudattaa johdannossa esiteltävää perinnematkailun mallia (s. 7–9). Tässä mallissa perinnematkailun ydin muodostuu perinnematkailukokemuksesta, johon vaikuttavat useat eri tekijät, kuten tarjonta, perinteen esitystapa ja autenttisuus. Näitä teemoja tarkastellaan lähemmin kirjan muissa luvuissa.

Perinnematkailun tarjonta ja kysyntä ovat varsin tuttua asiaa matkailun perusteisiin tutustuneelle. Etenkään kysynnän osalta teos ei tarjoa uutta, sillä luvussa luodaan katsaus (perinne)matkailijoiden demografisiin, psykografisiin ja maantieteellisiin piirteisiin sekä matkailun motivaatiotekijöihin. Perinnematkailun tarjontaa käsittelevästä luvusta jää päällimmäisenä mieleen kohteiden suuri kirjo, sillä muutamaan sivuun on sisällytetty muun muassa museot, sotahistoria, kansanperinne, teollinen perinne, arkeologiset kohteet sekä perinnematkailun tukipalvelut. Näin ollen näkökulma jää väkisin pintapuoliseksi, ja luonon lähinnä luettelomainen esitys erilaisista perinnekohteista. Perusteoksessa tämä kuitenkin riittänee.

Seuraavat kaksi päälukua, joissa tarkastellaan perinneresurssien säilyttämistä, suojelua, hoitoa ja hallintaa, muodostavat teoksen laajimman kokonaisuuden. Luvuista ensimmäisessä kirjoittajat tarkastelevat perinteiden suojelun ja säilyttämisen taustoja todeten, että muun muassa teollistuminen, nationalismi, kollektiivinen nostalgia ja kasvatukselliset intressit ovat vaikuttaneet siihen, miksi menneisyydestä on valittu elementtejä säilytettäväiksi

ja edelleen esitettäväksi. Timothy ja Boyd käsittelevät myös erilaisia perinteen suojelun ja säilyttämisen muotoja, lainsäädäntöä sekä perinneresurssien säilyttämisestä, hoidosta ja suunnittelusta vastaavia toimijoita. Lisäksi luvussa käydään lyhyesti läpi perinnematkailun fyysisiä ja sosio-kulttuurisia vaikutuksia.

Perinneohteiden hallintaa käsittelevä luku on luvuista hajanaisin, sillä saman otsikon alla tarkastellaan teoreettisia kävijämalleja, annetaan käytännön ohjeita perinneohteiden toiminnan suunnittelemiseksi ja ohjaamiseksi, esitellään kestävän perinnematkailun viitekehys ja lopuksi vielä käsitellään perinteiden markkinointia yleisellä tasolla. Kävijöihin ja matkailun vaikutuksiin liittyvien mallien välityksellä on pyritty käsitteellisempään lähestymistapaan, mutta käytännön esimerkkien puuttuessa mallit eivät kuitenkaan täysin aukene lukijalle vaan sekoittuvat helposti keskenään. Markkinointia koskevan osuuden olisi voinut laajentaa omaksi luvukseksi, sillä nyt markkinoinnin osalta raapaistaan vain pintaa.

Suojelun, säilyttämisen ja hoidon näkökulma, joka perinteen hallintaa koskevassa luvussa esitellään myös kestävän perinnematkailun viitekehyyksenä, on koko teoksen kantava idea. Perinteet nähdään uusiutumattomina resursseina, jotka vaativat huolellista hoitoa sekä käytön suunnittelua ja hallintaa. Näkökulma on osin vastakkainen näkemykselle, joka korostaa perinteen jatkuvaa muutosta ja tulkinnan merkitystä perinteen määrittelyssä. Useissa muissa teoksissa (esim. Tunbridge & Ashworth 1996; Graham ym. 2000) painotetaan perinteen syntyvän valinnan ja tulkinnan kautta, jolloin jokainen ryhmä tai henkilö määrittelee perinteen eri tavalla. Menneisyydestä tehtävien tulkintojen määrä voi näin ollen olla lähes rajaton. Kirjan loppupuolella tuodaan esille myös näitä erilaisia tulkintoja, mutta rivien välistä voi havaita kirjoittajien keskeisimpänä huolena ja mielenkiinnon kohteena olevan perinneympäristöjen suojelun ja säilyttämisen.

Perinteiden esittämistä ja tulkintaa lähestytään teoksessa käytännönläheisestä näkökulmasta painottaen perinneohteiden opastuksen suunnittelua ja kohteissa tapahtuvaa oppimista. Matkailijoiden oppimiskokemukset ja kasvatuksellinen esittämistapa arvotetaan teoksessa elämysten etsimisen ja viihteellisyyden edelle, vaikkakin kirjoittajat toteavat, etteivät lähestymistavat ole toisensa poissulkevia. Jonkinlaisena välimuotona ehdotetaan kävijän kokemuksen rikastamista ”opettavaisen viihteen” (*educational entertainment*, s. 202) avulla. Luvun otsikon perusteella olisi voinut odottaa syvemmälle menevää, paikan kulttuurisia merkityksiä ja erilaisia perinnetulkintoja tarkastelevaa lähestymistapa, mutta sen sijaan tekstissä keskitytään tarkastelemaan konkreettisia keinoja kertoa kävijälle kohteesta. Opastuksen ja opasteiden lisäksi käsitellään lyhyesti teknologian tarjoamia mahdollisuuksia, mutta tätä olisi voinut pohtia enemmänkin. Perinteen elävöittämisestä teknologian keinoin on olemassa lukuisia esimerkkejä (museot, perinnekeskukset, perinnenäytökset), mutta näitä ei tässä käsitelty.

Perinteen merkityksiin ja tulkintaan päästään kuitenkin kirjan seuraavissa luvuissa, joissa vedetään yhteen viime vuosikymmeninä eri tieteenaloilla käyty keskustelua autenttisuudesta ja tarkastellaan perinteen poliittisia merkityksiä. Tämä osio onkin kulttuurimaantieteilijän näkökulmasta teoksen mielenkiintoisinta luettavaa. Kir-

joittajat pohtivat matkailijoiden autenttisuuden kaipua, näyttämöityä autenttisuutta ja menneisyyden väaristelyä, josta esimerkkeinä ovat muun muassa keksitty perinne sekä siistitty ja idealisoitu menneisyys. Myös perinteen subjektiivisuus ja autenttisuuden suhteellisuus tulevat tässä esille. Perinteen tarkastelu poliittisena käsitteenä syventää teoksen näkökulmaa ja antaa vastauksen mo- neen aiempien lukujen herättämään kysymykseen. Kollektiivinen muistinmenetyks ja menneisyyden poissulke- minen, perinteen kiistanalaisuus sekä perinteen käyttö nationalismin välineenä ovat teemoja, joita on käsitelty myös maantieteen piirissä. Esimerkit tuovat hyvin esille perinteen poliittisen ja ideologisen merkityksen, sillä pe- rinnetulkinnat ovat usein vallanpitäjien näkemyksiä siitä, mikä menneisyydestä on säilyttämisen arvoista ja nyky- päivän eri käyttötarkoituksiin hyödynnettävissä olevaa.

Teoksen yhteenvetoluvussa kerrataan ydinkohtia ja pohditaan perinnematkailun tulevaisuutta. Johtopäätök- set ovat hyvin odotettavia, sillä sekä perinnematkailun kysynnän että tarjonnan ennustetaan lisääntyvän. Samal- la perinnematkailun kenttä fragmentoituu ja viihteellistyy yhä enemmän, mistä seuraa kirjoittajien mukaan pelko perinteen inflaatiosta ja perinteen alkuperäisen merkityk- sen ja arvon katoamisesta. Ratkaisua tilanteeseen ei kui- tenkaan pohdita tarkemmin, ja muutenkin tulevaisuuden hahmottaminen jää melko ohueksi.

Syvällisempi pohdinta ja laajempi perinnematkailun merkitysten ja tulkintaan liittyvien kysymysten tarkas- telu nostaisi teoksen oivalliseksi yleisteokseksi perinne- matkailun resursseista, toimijoista ja tuotteista. Nyt sivu- määrä on asettanut rajoituksia käsitteilyn laajuudelle, ja kirjan luvut ovat lähinnä katsauksia kuhunkin aihepiiriin. Jokaisen luvun lopussa mainitun lisälukemiston sekä teoksen lähdeluettelon avulla lukijan on kuitenkin helppo syventää tietoaan. Perinteiden käyttöä paikkojen ja alueiden markkinoinnissa ja imagon rakentamisessa ei teok- sessa juuri käsitellä, joten tähän liittyvän luvun olisi voi- nut lisätä. Kirjaa voi silti hyvin suositella maantieteen ja matkailualan peruskurssien oheislukemistoksi, tutkijoille tietolähteeksi sekä kaikille perinnematkailusta kiinno- tuneille johdannoksi perinnematkailun moni-ilmeiseen maailmaan.

KIRJALLISUUS

- Ashworth, G. J. & B. Graham (2005; toim.). *Senses of place: Senses of time*. 229 s. Ashgate, Aldershot.
- Graham, B., G. J. Ashworth & J. E. Tunbridge (2000). *A ge- ography of heritage. Power, culture and economy*. 284 s. Arnold, Lontoo.
- Herbert, D. T. (1995; toim.). *Heritage, tourism and society*. 228 s. Mansell, Lontoo.
- Tunbridge, J. E. & G. J. Ashworth (1996). *Dissonant heritage. The management of the past as a resource in conflict*. 299 s. John Wiley & Sons, Chichester.

TANJA LÖYTYNOJA
Maantieteen laitos,
Oulun yliopisto